

Életút interjú

■ SZ. GÁBOR EMLÉKÉRE

*„Mindig azt reméljük,
Hogy valaki más tudja a választ.
Valahol máshol jobb lesz,
Valamikor minden jóra fordul.
Az igazság az, hogy
Senki sem tudja a választ.
Sehol sem lesz jobb, és minden
Úgy fordult, ahogy fordulnia kellett.
A választ magadban keresd:
Te tudod ki vagy és Te tudod, mit akarsz.”*

Gábor 1977-ben született Budapesten. Élete első és bizonyos szempontból meghatározó szakaszában édesapja már nem volt jelen. Szülei egyéves kora előtt elváltak, édesanyjával ketten éltek a II. kerületben, amiről természetesen nincsenek emlékképek. Apjáról azóta sem tud semmit. Egyéves korában elköltöztek Zuglóba, egy kétszobás lakótelepi panellakásba. Édesanyja újra férjhez ment és Gábornak „új” és mondhatjuk, hogy első apja lett. Hároméves korában 1980-ban megszületett a húga, majd rá három évre az öccse. Kronológiai sorrend 77-80-83. Létrejött egy szinte teljes szempontból teljes értékű funkcionális családmodell, ahol egyedül Gábor nem volt mindkét szülőtől vér szerinti gyerek. Ennek ellenére úgy nézett ki, hogy így is működőképes a család, bár lélektani szempontból mégiscsak hiányos. Gábor a gyermekkori szocializáció során mindvégig evidenciaként tisztában volt azzal, hogy egyedülként egy másik apától született. Életének utólagos rekonstruálása során viszont a mai napig úgy emlékszik vissza, hogy ez a tény nem volt zavaró vagy fájdalmas aspektus a neveltetése során. Nem érezte hátrányosnak vagy megkülönböztetettnek ezt az állapotot. Első pillanattól kezdve elfogadták egymást. Kérdés azonban, hogy ennek ellenére a tény, hogy bizonyos értelemben „kivülálló” volt, nem okozott-e zavart lélektani vagy személyiségfejlődési szempontból. Életének későbbi alakulása egyértelműen alátámasztja, hogy igen.

Gábor gyermekora első, meghatározó szakasza helyrajzi szempontból az otthonra korlátozódott. 6 éves koráig édesanyjával voltak, aki a gyerekek születését követően nem ment vissza dolgozni, így egy viszonylag ingerszegény környezetben zajlottak ezek az évek. Az élettér a lakásra és az oly jól ismert panelkörnyezet játszótérre korlátozódott. Édesanyja korábban óvónő volt, ami egyébként feltételezi a nevelésben való jártasságot. Nevelőapja szabómesterként dolgozott, ami azt jelentette, hogy munkája egy részét ő is otthon végezte. Anyagi helyzetüket tekintve átlagosnak mondható életszínvonalat tudtak kialakítani.

■ TESTVÉREIVEL EGY SZOBÁBAN

éltek és kapcsolatuk rendkívül jó volt. Ez egyébként a mai napig elmondható a viszonyokról. Szinte erón felül tartanak össze. Életükben szerepet kaptak a nagyszülők is, anyai ágon

nagymamájuk és apai ágon mindkét nagyszülő. A nyári szünetek alkalmával egy-egy hónapot Badacsonyan töltöttek egészen 1986-ig, amikor az anyai ágról nagymamájuk, agyvérzés következtében elhunyt. Ekkor volt Gábor 9 éves. A trauma nem volt nagyobb vagy kisebb, mint bárkinél, aki elveszíti a nagyszüleit.

Hat éves korában elkezdett iskolába járni. Ekkor került ki először az úgynevezett társadalmi életbe, ahol úgy nézett ki, hogy az első két évben megtalálta a helyét. Az alapokat könnyen tanulta meg. Alsó tagozatban, vagyis 11 éves koráig nem volt jelentősebb probléma sem a tanulással, bár az kifejezetten csak az iskolapadra korlátozódott, sem a magatartásával. Ebben a korai kisiskolás korszakban még édesanyja is foglalkozott a tanulmányi eredményével, azonban ez a folyamat ötödik osztálytól nem hogy megállt, de vissza is fordult. A felső tagozat első évében vagyis ötödikben óriási renitens magatartásváltozás vette kezdetét. Az iskola olyannyira háttérbe szorult, hogy év végén a hiányszások miatt osztályozhatatlanság miatt évet kellett ismételnie. Egy 11 éves gyerek életében a szülői felelősség százalékos arányban óriási. Egy ilyen folyamatot csak úgy lehet végigvinni, ha a szülő erre „engedélyt ad”. Egy gyerek életében a kamaszkor kezdetén, főleg ha az korábban eljön, mint ahogy kéne, az elsődleges helyet a kortárscsoport foglalja el. A szülő egyfajta fék és kontroll szerepet játszik, ami ebben az esetben mondhatjuk, hogy teljes mértékben kimaradt. Az év végi kudarc következménye egy nyári szobafogság és némi fegyelmezés lett, ami csak arra az egy nyárra korlátozódott és különösebb hatása sem volt. A következő szeptember újra az ötödik osztály kezdete volt, ami semmilyen negatív vagy kellemetlen élményt nem jelentett. Gábor szerették az iskolában. A legjobb barátja abba az osztályba járt, ahova ő lebukott. A beilleszkedéssel egy pillanattal sem volt gond. Az osztály és az egész iskola hierarchiájában előkelő helyen szerepelt, mondhatjuk, hogy pozitív értelemben központi alakja volt a közösségnek, vagyis ebből következik, hogy az iskola mint nevelő intézmény sem volt hatással az előmenetelére. Ezt az évet végül sikerült közepes eredményekkel elvégeznie. Élete első szerelmével is az iskolában találkozott, a kapcsolat a hatodik osztály végétől vette kezdetét, és példaértékűen kitartott 19 éves korukig, ami ebben a korszakban rendkívül ritka. Egy iskola, egy lakótelep, két lépcsőház különbség. Már általános iskolában rendszeresen náluk aludt, amit mindkét család szülei engedélyeztek, vagyis, ismét nem játszott túl nagy szerepet a nevelés, vagy a korlátok felállítása. A hatodik, hetedik és nyolcadik osztályt közepes eredményekkel végezte el. A történelmen és a földrajzon kívül nem volt olyan tantárgy, ami felkeltette volna az érdeklődését, sajnos ezek is csak addig, amíg nem jártak plusz munkával, vagy iskolán kívüli tanulással.

Gábor 12 éves volt, amikor elment egy diszkóba, ahova este 10-ig engedték el. A 10 órából végül is hajnali három lett. Ekkor

történt talán életében először, hogy a nevelésnek apja az „agresszív megtorlás” fajtáját választotta.

■ EGY NADRÁGSZÍJJAL VERTE MEG,

de szinte a lehető legbrutálisabb módon. Ez végül egy olyan meghatározó negatív élmény lett, ami egy egész életre nyomot hagyott. Persze a dolog bármilyen formájú feloldása másnap elmaradt. Az ilyen és ehhez hasonló traumás élményeket általában csak a kommunikáció tudja valamelyest tompítani vagy helyrehozni, ami jelen esetben nem történt meg.

Nyolcadikos korában beadta a jelentkezését egy szakmunkásképzőbe szerkezeti lakatosnak, ahova fel is vették, de csak az első évet sikerült befejeznie. Barátnője kereskedelmi iskolába ment. Ebben az egy kamasz számára amúgy is zavaros időszakban jött a felismerés, hogy szülei egyre gyakrabban isznak. Bár ez a fajta visszafogott alkoholizmus nem öltött soha agresszív vagy szélsőséges formát, a lehető legrosszabb időszakban jött. Az irányítás teljesen kicsúszott a szülők kezéből. A baráti társaságok töltötték be az első és legfontosabb szerepet. A család mint szocializációs intézményrendszer széthullott. Gyakorlatilag már csak egymás mellett éltek. Gábor minden szabadidejét a barátaival vagy barátnőjével töltötte. Egyre gyakrabban jelent meg a mindennapokban az alkohol és a cigaretta. Hiányoztak az értékek, a normák, egy rendszer, ami szerint egy ennyi idős gyerek strukturálni tudja az életét. A szocializáció egyik legfontosabb ciklusában vagyunk, amikor bizonyos irányvonalak nélkül szinte lehetetlen „normális” jövőképet teremteni. Ez az a korszak, amikor óriási nehézségek árán, de a szülő kialakítja gyermekében a társadalmi és erkölcsi szabályok elsajátításának módszerét. Gyakorlatilag valósággal bevésődnek az egyénbe a normák, az értékek és a társadalmi szabályok. Jelen esetben ez a bizonyos bevésődés az, ami kimaradt.

Az eddig leírt folyamat azonban még nem feltételezné, hogy valaki a későbbiekben önmaga számára teljesen irányíthatatlanná kreálja a saját életét. Sorsának tragédiasorozata megkezdődött 15 éves korában, amikor 8. utáni nyáron 1992-ben elvesztette édesanyját, aki egy kétoldali tüdőgyulladás következtében életét veszítette. A kórházi ápolás nem tartott sokáig. Kettő, három, talán négy hét volt az egész. Gábor éppen Almádiban nyaralt barátnője családjával, amikor kezdetét vette a kálvária. Hazautazott és minden nap bent volt a kórházban. A tragikus kimenetelre azonban senki nem számított. A haláleset váratlan volt. Gábornál bekövetkezett az úgynevezett elfojtás mechanizmusa, ugyanis a mai napig nem emlékszik, hogy tudta meg édesanyja halálát.

■ KIESETT EGY RÉSZ,

amit pszichológiai szempontból elfojtott. A gond csak az, hogy ez csupán a tudat számára nem létezik, a tudattalan viszont egy életre megőrzi.

Az esemény következtében a család életében minden összeomlott. Gáborban csak a temetésen tudatosult, hogy mi történt. A váratlan halálesetek mindig jóval nagyobb fájdalommal járnak, mint azok amikre bizonyos értelemben készülni lehet. Ezt az élményt követte egy olyan év, amikor mindenki próbálta összeszedni magát, és helyre tenni, feldolgozni a történeteket.

Nevelőapja bár teljesen összetört, erőn felül próbálta kézben tartani a dolgokat és gyermekei számára elviselhetőbbé tenni ezt az állapotot. Odafigyelt rájuk és a széthullott családot a lehetőségekhez képest megpróbálta összefogni. Az alkohol azonban egyre fontosabb szerepet kapott az életében. A következő egy évben mindennapos lett az ivás. Nemcsak az apa, de nevelt fia életében is.

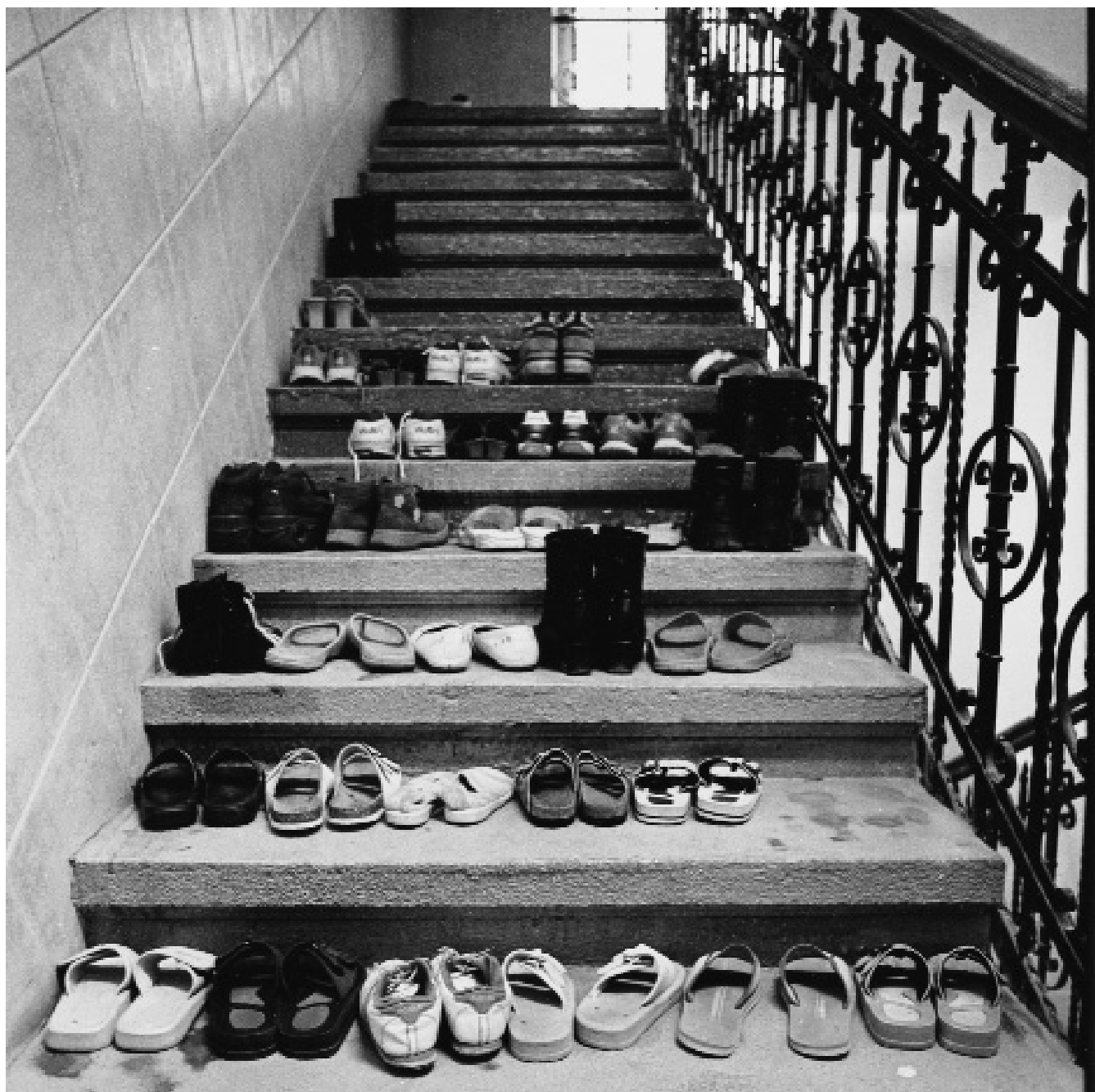
Gábor az iskolát abbahagyta és jelentkezett abba a kereskedelmibe, ahol barátnője tanult. 1993 nyarán az egy évvel ezelőtti forgatókönyv megismétlődött. Gábor Almádiban nyaralt, amikor jött a telefon, hogy nevelőapja kórházba került és elhunyt. Felült a vonatra és hazament. Valószínű, ezt az utat sem fogja soha elfelejteni. A tragédiák sorozatának második állomásától már egyértelműen lefelé vezetett az út.

Gáborba azonnal beivódott egy soha ki nem mondott belső félelem, hogy intézetbe kerül. Már csak a testvérei és nevelőapja szülei éltek. Mindig úgy érezte, jóval később kiderült hogy alaptalanul, hogy nem fogadják el unokájuknak. Vér szerint már csak a testvéreihez tartozott. A nagyszülők magukhoz vették az V. kerületi lakásba az öccsét és a húgát, ő pedig kint maradt a Zuglói lakásban egyedül. 16 évesen. Az, hogy a nagyszülők miért döntöttek így, vagy ha Gábor döntött, akkor miért hagyták, soha nem derült ki. Mindenesetre anyagilag a későbbiekben támogatták, a lakás költségeit kifizették. Kint élt a városnak egy másik pontján egy 16 éves „gyerek” teljesen egyedül, abban a lakásban, ahova élete addigi emlékei és eseményei kötődtek. Életének irányítása a saját kezébe került. Nem volt se anyja, se apja sem egy megszilárdult érték- és normarendszere, ami lehetővé tette volna, hogy eligazodjon a világban. Törvényszerű volt, hogy minden idejét a barátaival és a „szórakozással” töltötte. Egyik buliból a másikba. Az alkoholt pedig szépen lassan felváltotta a kábítószer...

Az első nagyon rövid időszakban szerepet kapott a speed, az ecstasy, az LSD, a fű, a hasis. Ezek kombinációja és cserélése képezték a mindennapokat. Az ilyen és ehhez hasonló lakótelepi fiatalok szubkultúrájában gyakori volt ez az életmód. Kitöltötte annak a 8-10 főnek az életét. Semmi mással nem foglalkoztak, csak azzal, hogy jól érezzék magukat. Ott és akkor. Nem volt kontroll, nem volt felelősség és nem voltak következmények. Egyelőre...

Barátnője a kábítószerzerezésről nem tudott, ezért egyre több volt a kifogás és a hazugság. Kapcsolatuk kezdett meggyengülni. Azok után pláne, hogy Gábor egyszer mégis úgy döntött, hogy elmondja. Állandósultak a veszekedések és végül szakítottak, amiben szerepet játszott egy hűtlenség is. Először Gábor részéről, végül a barátnője részéről. Törvényszerű volt, hogy a kapcsolatuknak vége lesz. Ekkor volt Gábor 19 éves. Az iskolát abbahagyta, egy évet végzett el. Nagyon megkésve, de megpróbált elhelyezkedni. Először eladóként, majd pultosként folytatta munkahelyi pályafutását, de a kettő együtt sem tartott tovább egy évnél.

1996 nyarán végérvényesen megpecsételte saját sorsát. Barátaival kipróbálták a heroint. Minta volt, mert a lakótelepen többen használták, így nem volt nehéz közvetlen közletről megfigyelni az eseményeket, sőt hozzájutni sem. A nyár elején még úgy nézett ki, tartani fogják magukat a drogosok körében elterjedt arany szabályhoz, miszerint: bárhogy, csak túvel ne!



A nyár első kétharmada eltelt úgy, hogy csak fóliával használták, de ekkor már nem volt megállás a lejtőn. Elég volt egy alkalom, amikor nem sikerült a kellő mennyiséget megvenni.

■ GYAKORLATILAG GONDOLKODÁS NÉLKÜL

osztották szét és szereztek be hozzá egy tüt. Bejött. A tendencia azt mutatja, hogy ha valaki egyszer csinálja túvel, soha többet nem fogja máshogy használni. Jelen eset is a statisztikákat növeli.

A nyár végére kialakult a függőség. Az első nap, amikor nem fogyasztott heroint, már jöttek az elvonási tünetek. Negyven fokban hidegrázás, izzadás, rosszullet. Ezen a napon történt meg a felismerés, ami csak arra volt elég, hogy minél előbb sze-

rezzenek kábítószerrel. A következő tíz év erről fog szólni. És ami vele jár...

Mivel a drogozáshoz pénz kell, Gábor pedig nem dolgozott, a legrosszabb megoldást választotta. Elkezdte egy viszonylag szűk társaságon belül árulni, ami fedezte a saját napi adagját.

1998-ban volt az első rendőrségi ügye. A kerületi kapitány-ságon már jó ideje figyelték őket, és egy nap elvitték a kommandósok az egyik lakásból 8-10 embert, köztük Gábort is. Ahogy ez ilyenkor lenni szokott, az első ijedtség következménye, hogy mindenki próbálta a felelősséget a másokra fogni. Páran bent maradtak előzetesen. Gábor 14 hónapot töltött a Gyorskocsi Rendőrségi fogdáján, majd 2000-ben elvitték Baracskára. Miu-

tán szabadult, szinte azonnal visszaesett. Újra elkezdett árulni. Kivett egy albérletet, ami egy házrész volt, vagyis balszerencséjére a főbérlet is helyben volt, akinek egyre gyanúsabb lett az állandó jövés-menés a lakásban. A fiatalok nagy valószínűséggel nem voltak túl bizalomgerjesztők, ezért rövid időn belül jelentette a rendőrségen.

2003 márciusában, mivel komoly ópiátfüggősége indokolta az orvosi kezelést, rendőri felügyelet mellett bent tartották a Nyíró Gyula kórházban, ahol az ágyhoz bilincselve volt kénytelen kiszenvedni az elvonás fájdalmas tüneteit. Némi taktikázás segítségével sikerült a bilincset úgy kilazítani, hogy átfért rajta a keze. Ennek ellenére nem állt szándékában megszökni, egészen addig, amíg nem jött a soha vissza nem térő alkalom, amikor kórházi szobatársa szólt neki, hogy ha menni akar, most menjen, amíg a rendőrök kávéznak. Gábor gondolkodás nélkül kivette a kezét a bilincsből, felöltözött és megszökött. Ebben az állapotban nem tudott gondolkodni. A mai napig nem jött rá az értelmére, a helyzet egyszerűen csak adta magát. Egy hetet húzott ki egy barátjánál és újra elkapták. Ez súlyosbította a későbbi ítéletét, ugyanis összevonták az előzőeket a fogolyszökéssel.

A következő időszak az eddigieknél még lecsúsztatottabb és sötétebb volt. Hazaköltözött a családjához az V. kerületbe, akiknek eddigre már több fájdalmat és csalódást okozott, mint amennyit az átlag ember elviselne. De hittek abban, hogy Gábor végre tartja a szavát és kitar a 180 fokos változás mellett. Két hónapig volt tiszta. Újra visszaesett. Erről otthon semmit nem tudtak. A konfliktusok elkerülése és az újabb csalódások kivédése érdekében eljátszotta, hogy reggelente dolgozni megy. Így is volt, már amennyire a kocsi feltöréseket, a bolti lopásokat és a kábítószer kereskedést munkának lehet nevezni. A következő egy évben rászokott a kokainra is. Az igazán kemény drogosok körében elterjedt és bevált „kóktél” a kokain és a heroin keveréke, amit természetesen szintén intravénásan szokás fogyasztani. Egy év alatt nemcsak lelkileg, de fizikailag is tönkretette magát. A családja nagy valószínűséggel nem akart tudomást szerezni a dologról, ezért megpróbált mindenki a maga életében kérdések és állítások nélkül élni. Ekkora már a drogfogyasztás szubkultúrájának oszlopos tagja és iskolapéldája lett a kábítószertfüggőkre jellemző személyiségzavarnak.

2004-ben Gábor megkapta az ítéletet. Vagyis meghozták az ítéletet, amiről egyik lakásra sem ment ki értesítő, ezért Gábor csak utólag értesült róla, amikor egyik nap a Váci utcán igazoltatták. A rendőrök az igazoltatás után előállították, eközben tájékoztatták, hogy le kell ülnie egy évet.

Már nem mehetett haza, de bentről telefonálhatott a húgának. Így értesült a család arról, hogy ismét megkezdődik a börtönlátogatások sora, a tisztulás első időszakának pokla és a remény, hogy ezúttal a testvérük, akit mindenkinél jobban szeretnek, talán ebből az esetből már tanulni fog. De egy kábítószeres agyával soha nem fog tud gondolkodni az, aki egész életében tiszta volt...

■ A BÖRTÖNBEN

töltött első két hónap az elvonási tünetekkel való mindennapos küzdelemről szólt. Amikor ennek vége volt, a következő néhány hónap a körülményekhez képest jól telt el. Már-már min-

denki elhitte, beleértve Gábort is, hogy ha ennek vége, akkor egy új fejezet kezdődik. A bíróság 2006 márciusában feltételesen szabadságra bocsátotta és elrendelte egy évre a pártfogó felügyeletét. Időközben pedig kapott egyszer 45 nap és egyszer 50 nap közérdekű munka letöltést, ami azóta is függőben van. Ha nem sikerül beszerezni egy orvosi alkalmatlansági igazolást, le kell ülnie.

Utolsó (előtti) fejezet. 2006 márciusa. Gábor 29 éves. Túl van 13 év drogfüggőségen, szülei elvesztésén, két letöltendő szabadságvesztésen, számtalan bűncselekményen, rendőrségi ügyön, két száraz elvonáson. Továbbá rendelkezik: 8 általánossal, néhány ítélettel, felfüggesztett szabadságvesztéssel, két közérdekű munka büntetéssel, egy széthullott étellel, ami talán soha nem is volt egyben, fájdalommal, hazugsággal, csalódással, kilátástalansággal és nem utolsósorban azzal a büntudattal, amit testvérei miatt kell éreznie élete hátralevő részének minden egyes napján. És akkor Sz. Gábor újra visszaesett...

Eltelt fél év, aminek minden egyes napja a túlélésről szólt. Mínusz húsz kiló, mínusz egy beteljesületlen kívánság, tönkrement vénák, egy feladott fogadalom, egy újabb küzdelem. Minden nap arról szól, hogy megszerezze a kábítószer, amivel túléli a következő reggelig a saját életét. Mindezt a heroinistákra jellemző teljes izoláltságban. Ilyenkor már nem számítanak az emberi kapcsolatok, a társadalmi konvenciók, vagy bármi, ami közelebb vinné a „normális” élethez. Mint ahogy a legtöbb szenvedélybeteg, ő is a saját démonjaival küzd meg nap mint nap, minden egyes percben.

Hogy ez az életút hol és melyik ponton lett végérvényesen elrontva... talán mindenhol...

De minden egyes döntésünkért, amit életünk során meghozunk, felelősek vagyunk. És minden döntésünk hozzáad egy kis mozaik kockát a személyiségünkhöz. De a számtalan rossz döntésünket felhasználhatjuk arra, hogy egyszer, amikor már minden elveszett, meghozzuk azt a jó döntést, ami egy hosszú szenvedés után a megváltást jelentheti.

Gábor 2007. január 11-én elkezdte élete első methadon kezelését. És talán ez lesz annak az életnek a kezdete, ami még helyrehozhatja a régit.

*„A legnyugtalanabb szív közepén is van egy hely,
ahol béke honol, ahol megszűnik az idő,
s amit nem érint sem változás, sem veszteség.
Ez a csend, a nyugalom, a pihenés és a gyógyulás helye.
Tökéletességének nem árthat sem félelem, sem szenvedés.
Keresd fel ezt a helyet, és ismerd meg életed célját.
Nem a gazdagság és a hírnév a cél, hanem annak felismerése,
hogy egy vagy a mindenséggel. Itt van minden, amit
valaha szerettél. Minden örömd. Minden, ami jó.
Nincs semmi, ami örökre elveszett volna.
A tiszta ragyogásban elhamvad minden gonoszság.”*

■ Utóirat

Gábor 2006. december 26-án, karácsonykor elhunyt... A temetése „új életének” kezdő napján, 2007. január 11-én volt... Az interjú halála előtt 12 nappal, december 14-én készült.

Tóth Hilda